

S. PROKOFJEV
POPELKA

OBSAH BALETU

Pohádka o Popelce patří mezi těch několik málo pohádek, které zdomácněly v mnoha zemích celého světa a staly se kulturním dědictvím velké části lidstva.

Snad každé dítě ví, co je to Popelčin stříviček, který – samozřejmě kouzlem dobré vily – přivede po mnoha útrapách prince ke ztracené Popelce.

A tak jako skladatel S. Prokofjev svou krásnou hudbou chceme i my tancem vyprávět, jak skromnost a dobro vítězí nad fašší a zlem

S. PROKOFJEV: O POPELCE

To hlavní, co jsem chtěl v hudbě k Popelce vyjádřit, je poetická láska Popelky a Prince: zrození a rozkvět citu, překážky na jeho cestě, uskutečnění snu.

Velkou úlohu v mé práci na Popelce měla pohádkovost námětu, která přede mne jako skladatele postavila celou řadu zajímavých úkolů: tajemnost dobré vily – babičky, fantastičnost trpaslíků, kteří o půlnoci vyskočí z hodin, jež hrají tanec a připomenou Popelce návrat domů; náhlá změna světových zemí, do nichž Princ přijde, když hledá Popelku; živý poetický dech přírody v postavách vil a jejich druhů. Avšak autoři baletu chtěli, aby divák v tomto pohádkovém rámci spatřil živé, citící a prožívající lidi. Libretista N. D. Volkov i já jsme věnovali velkou pozornost dramatické stránce baletu. Popelka je v hudbě charakterizována třemi tématy. Prvé – Popelka uražená, druhé – Popelka čistá a zasněná, třetí, široké téma – Popelka zamilovaná, šťastná. Snažil jsem se v hudbě zobrazit charaktery milé, snivé Popelky, jejího bojácného otce, svárlivé macechy umíněných, drzých sester, vroucího mladého Prince tak, aby divák nezůstal k jejich neštěstím a radostem lhostejný.

Listopad 1945.

OSKAR SÁLEK
SERGEJ PROKOFJEV

POPELKA

REŽIE A CHOREOGRAFIE/LUBOŠ OGOUN j. h.
VÝTVARNÍK SCÉNY A KOSTÝMŮ/ALEXANDER BABRAJ
DIRIGENT/JAN ŠRUBAŘ

ASISTENT CHOREOGRAFA/LIBOR BERNKLAU
KOREPETITOR/PROF. VLADIMÍR ČECH
INSPICIENT/LIBOR KUČA

PREMIÉRA 30. LISTOPADU 1991 V DIVADLE ANTONÍNA DVOŘÁKA

CHOREOGRAF

Luboš Ogoun je naším nejprogressivnějším choreografem. Obdivuhodné je, že je za takového považován už více než třicet let. Tak dlouho si uchoval své duševní mládí, svou neustálou schopnost přijímat stále nové podněty, zpracovávat je a vytvářet tak osobitý rukopis, vzdálený oficiálního nebo módního názoru. Východisko jeho choreografických postupů najdeme především v jeho dramatickém citění. Právě proto bývá zván k režijní spolupráci ve všech dramatických oborech, proto režíroval nejen balety, ale i opery, proto je spolupracovníkem pro jevištní pohyb, proto jeho choreografie přinášíjí vždycky něco nového, jsou s nebyvalým zájmem očekávány, neboť obvykle přinášíjí nové podněty českému choreografickému umění. Jeho působistištěm je sice Zemské divadlo v Brně, ale neustále hostuje po celé republice. V Ostravě měl lví podíl na úspěšném uvedení Gershwinovy opery Porgy a Bess, pamětníci si jistě vzpomenou na jeho skvělé tance a na nezvyklou rozpohybovanost operního sboru, v nedávné době jsme obdivovali jeho choreografii Trojanova baletu Sen noci svatojánské a nyní jej vítáme jako choreografa a režiséra slavného Prokofjevova baletu Popelka.

S dílem se setkal poprvé v roce 1947, kdy se balet hrál na scéně Národního divadla v choreografii významného tanečního umělce Saši Machova. Tenkrát působil L. Ogoun jako tanečník na naší první scéně a v Popelce tančil úlohu ševce. Choreografie a dramatický výklad Machovových na něho tak zapůsobily, že se jimi dal silně inspirovat při své choreografii Popelky v Plzni v sezóně 1959–60. Popelku dále inscenoval ve švýcarské Basileji, kde působil v sedmdesátých letech delší dobu soubor Balet Praha. L. Ogoun a Pavel Šmok stáli v čele toho populárního a progresivního tělesa. K Prokofjevovi se vrátil potom za deset let, v roce 1981, když byla v tehdejším Státním divadle v Brně jeho spolupracovnicí Olga Skálková. Ostravská inscenace bude tedy jeho čtvrtou. Přiznává, že základní inspiraci zůstává Machovova koncepce, ale využívá všech zkušeností, které získal jednak s mladým, nadšeným plzeňským souborem, pak z mezinárodního obsazení ve Švýcarsku, členové Baletu Praha tvořili asi polovinu souboru, zvláště ze spolupráce s P. Šmokek, těží i ze zkušenosti klasické baleríny O. Skálkové. Teď chce zúročit všechno to nejlepší. Jeho zásadou je, a to je také názor moderních režisérů, že je třeba vycházet z naturelu určitého představitele. Není možné na něho roubovat model, který mu nevyhovuje. Umění choreografa je právě schopnost objevit a využít všech dobrých vlastností tanečníka a na nich pak stavět náročnost tanců, herecký výraz, tanečnost.

Prokofjevova Popelka je pohádka. L. Ogoun chce ve svém nastudování onu pohádkovost podtrhnout, vždyť balet je určen také dětem. V tom smyslu vede i výtvarníka Alexandra Babraje, základním výtvarným motivem je pohádková knížka, která se při určitých jednáních a scénách otvírá, jakoby si dítě listovalo v obrázkové knížce.

L. Ogoun obdivuje geniální Prokofjevovu hudbu, uchvacuje ho, jak dovedl skladatel vystihnout psychologii jednajících postav, jak uměl každou z nich charakterizovat. Z toho je patrné, že L. Ogoun patří k těm choreografům, jimž jde především o jevištní drama. Je mu naprosto cizí okázalé předvádění virtuosity. A to jsou důvody, proč je jeho umění stále současná a svěží.

SERGEJ PROKOFJEV

POPELKA

OSOBY A OBSAZENÍ

Popelka Danuše Brožová
Dagmar Mohylová
Popelčin otec Václav Kuropata j. h.
Macecha Dana Muntágová
Její dcery Libuše Kuklová
Hana Pinkowská
Adriana Tancošová
Princ Libor Bernklau
Jan Kolda
Šašek David Bublík
Miroslav Košela
Dobrá víla Tamara Černá
Víla jara Jana Foltová
Víla léta Taťána Malíková
Sylva Slepíčková
Víla podzimu Daniela Kubořová
Jana Muroňová
Víla zimy Alena Koldová
Kyvadlo Veronika Hašková
Taneční mistr Ivan Hurych
Dodavatelé S. Malínská, A. Skupinová, A. Šimková, M. Všianská,
R. Barteček, M. Merta, P. Koukol, M. Píchal

Španělský tanec: D. Kubořová, J. Muroňová, J. Chovanec, I. Havránková, N. Máchová
Orientální tanec: J. Hradilová, T. Malíková, S. Slepíčková, A. Šimková
Tanec s hadem: M. Jirmanová
Ruská dívka: M. Rozehnalová, A. Skupinová
Cikánský tanec: M. Nováková, A. Tancošová
P l e s :
J. Hradilová, M. Jirmanová, D. Kubořová, T. Malíková, S. Malínská,
J. Muroňová, M. Nováková, H. Pinkowská, A. Tancošová, H. Rozehnalová,
S. Slepíčková, A. Šimková, M. Všianská, A. Skupinová – posluchačky
konzervatoře – I. Havránková, N. Máchová, N. Rozehnalová, J. Marenčáková
R. Barteček, J. Chovanec, P. Koukol, M. Košela, M. Merta, M. Píchal –
posluchači konzervatoře – D. Fizia, M. Hruška, P. Cuper.

Hraje orchestr opery SDO
Koncertní mistr Petr Anděl

Vedoucí umělecko-technického provozu: ing. Ivan Bílek
Vedoucí scénické výroby: ing. Oto Gruszka
Vedoucí dámské krejčovny: Alena Kantorová
Vedoucí pánské krejčovny: Jiřina Richtřová
Mistři jeviště: Jan Benek, Zdeněk Václavek
Mistr osvětlení: Radomír Orenič
Mistr elektroakustiky: Bořivoj Wojnar
Mistr vlásenkárny: Jindra Kučajová
Rekvizity: Zdeňka Hončová
Mistr garderoby: Zlata Nezhybová

SERGEJ PROKOFJEV

Narozen 23. dubna 1891 v Soncovce na Ukrajině, zemřel 5. března 1953 v Nikolíně hoře u Moskvy.

Hudební génius dvacátého století. Klavírista, dirigent, skladatel. Svým dílem – opusových čísel je 137! – obsáhl všechny hudební žánry. Je tvůrcem nové hudební řeči, nového hudebního výrazu. Je vždy osobitý. Ve své vlasti nebyl příliš chápán, ale nedovedl trvale žít jinde. Zůstal sám sebou, i když jej odsoudily různé skladatelské sjezdy padesátých let k mlčení, když označily jeho dílo za formalistní a protilidové. Nepřestal varovat před primitivismem, před přizpůsobováním se. Světově úspěšný volí strádání ve své zemi, spjatý s kořeny ruské kultury. Vyjádřil to v rozhovoru se Sergem Moreauxem:

"Mé inspiraci nesvědčí cizí vzduch, protože jsem Rus, a to nejhorší pro člověka jako jsem já, je život v exilu, aby zůstal v duchovním podnebí, které mé rase neodpovídá. Já musím zpět. Musím opět vidět opravdovou zimu a jaro, musím slyšet, jak mi v uších zní ruština, musím mluvit s lidmi, kteří jsou mé vlastní tělo a krev, aby vrátili něco, co mi chybí – jejich písně, mé písně. Zde jsem v nebezpečí, že zajdu na akademismus."

Z jeho hudebně dramatického díla si všimneme jeho sedmi baletů.

První z nich je Pohádka o Šutovi – op. 21, balet o šesti obrazech, na námět A. Afanasjeva zpracoval skladatel. Dílo vznikalo v letech 1915–1920. Skladba byla psána pro Dagilevův Ruský balet, který sklízel úspěch po celém světě. Sám Dagilev byl nejen podnikatelem, ale i jemným znalcem umění. Kladl Prokofjevovi na srdce, aby hudba byla ruská. "V tom vašem shnilém Petrohradě vás úplně odnaučili psát rusky" – vytýkal. Balet byl proveden 17. V. 1921 v Paříži a byl přijat velice vřelě. U nás dílo inscenoval dlouholetý ostravský choreograf Emerich Gabzdyl, který dílo uvedl rovněž v Čs. televizi.

Opusové číslo 41 nese balet o dvou obrazech Ocelový skok. Libreto napsali G. Jakulov a S. Prokofjev a je z roku 1925. "Viděli jsme ve svém baletu to nové, co se objevilo v Sovětském svazu, především budování. Viděli jsme práci s klavíry, s velkými perly, běžící transmise a strojačnický, rozžihající se světelné signály. Choreografické skupiny současně představovaly práci na strojích i práci samotných," píše skladatel. Premiéra se uskutečnila 7. VI. 1927 v Paříži, mladé obecenstvo bylo nadšené.

Dalším dílem je balet o třech dějstvích na libreto B. Kochna Ztracený syn – op. 46 z roku 1928. Námětem je podobenství o marnotratném synu z Lukášova evangelia. Premiéra byla opět v Paříži 20. V. 1929 a byl to poslední balet napsaný pro Dagilevův soubor. Československá premiéra byla už v roce 1933 v Brně.

Na Dněpru – op. 51, balet o dvou obrazech na libreto S. Lipara a skladatele byl napsán v roce 1930. V Paříži 16. XII. 1932 mělo dílo jen malou diváckou odezvu. Prokofjev vzpomíná: "Tato hudba byla možná odmítnuta proto, že jsem byl příliš zaujat jejím obsahem a nevěnoval jsem dostatečnou pozornost vynalézavosti. Vynalézavost je pro skladatele téměř stejně důležitá jako vnitřní obsah. Největší klasikové byli největší vynálezci."

Nejnámějším a nejkrásnějším Prokofjevovým baletem je Romeo a Julie, op. 64, balet o čtyřech dějstvích, libreto na Shakespearův námět zpracovali S. Radlov, A. Piotrovskij, L. Lavrovskij a skladatel, kompozice je z roku 1935–36. Uplatňuje se tu technika stálých hudebních charakteristik, vedoucích motivů. Hudba se symfonicky rozvíjí, lyrická místa působí na pozadí dramatických situací nesmírně sugestivně. Milostná scéna Romea a Julie před loučením patří vůbec k nejkrásnějším svého druhu. Ale k provedení nedošlo ani v Leningradu ani v Moskvě, hudba byla označena za netaneční. Nadschla však brněnské choreografa Iva Váňu Psotu, takže světová premiéra se konala v Brně 30. XII. 1938. V SSSR se balet hrál až v roce 1940!

Popelka, op. 87, balet o třech jednáních na libreto N. D. Volkova je z let 1940–44. Říká se, že je dílem "lyrického a klasického" Prokofjeva. Premiéru připravil baletní soubor Velkého divadla v Moskvě 24. XI. 1945 s většími instrumentálními úpravami a retušími. Leningradské provedení se vrátilo ke skladatelovu originálu.

Posledním baletem je Kamenný kvítek, o čtyřech jednáních podle pohádek P. Bažova, na libreto L. Lavrovského a M. Mendelssonové-Prokofjevové. Má opusové číslo 118, je z let 1948–59. Je zajímavé, že některá neinstrumentovaná čísla se u nás hrají v citlivé orchestraci ostravského dirigenta Josefa Staňka! Premiéra se uskutečnila 12. II. 1954 v Moskvě, ale skladatel se jí již nedožil.

M. Nekvasil

KDYŽ KVALITA A SPOKOJENOST,
TAK OD FIRMY VOPET!

NAVŠTIVTE NAŠI VZORKOVOU
PRODEJNU POTRAVIN
TŘ. ČS. LEGIÍ 5

▶ TĚŠÍME SE

▶ NA VÁS!

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, ředitel Ilja Racek, šéf baletu Petr Koželuh, redakce programu Miloslav Nekvasil, výtvarník Alexander Babraj. Vytiskly OSTRAVSKÉ TISKÁRNKY, s. p., provoz 21, 709 70 Ostrava 1, Novinářská 7, R 5025. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Cena programu 5 Kčs.

